

Právnícké osoby v NOZ

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.

Osnova:

- Základní změny, prameny, systematika
- Právní formy dosavadní a nové (spolek, ústav, sociální družstvo)
- Obecná část právnických osob: ustavení, vznik, účel, vnitřní poměry, zrušení, likvidace, zánik
- Korporace, fundace, ústavy v NOZ
- Přejícná ustanovení § 3041 an.

PRÁVNÍ OSOBNOST PRÁVNICKÉ OSOBY

- § 118: PO má právní osobnost (§ 15 odst. 1) od svého vzniku do zániku
- § 17/2: „Zřídí-li někdo právo nebo uloží povinnost tomu, co osobou není, přičte se právo nebo povinnost osobě, které podle povahy právního jednání náleží.“
- § 20 odst. 1 věta druhá: Právnícká osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou.
- Účel: soukromý nebo veřejný, veřejná prospěšnost
- Jednání za PO je v NOZ chápáno jako zastupování (§ 161, 162), dobrá víra členů orgánů se přičítá právnícké osobě
- Orgány PO za ni rozhodují a nahrazují její vůli (§ 151 odst. 1)
- Orgánem PO může být i právnícká osoba (na konci vždy člověk)

§ 20 NOZ – základní ustanovení, definice

Dvojí možnost výkladu (spor spíše teoretický):

- 1) Teorie fikce (odlišný režim pro právnické osoby veřejného práva)
- 2) Teorie fikce první část, druhá část teorie reality, ale dle DZ spíše uplatnění teorie podstatných náležitostí

DŮLEŽITÉ!

Právnická osoba je organizovaný útvar, která má určitý účel

Podstatné znaky právnické osoby dle NOZ

Obecné:

1. Vliv státu a práva na vznik právnické osoby
2. Právní osobnost (tj. právní subjektivita)
3. Účel právnické osoby
4. Organizační struktura (alespoň minimální)
5. Majetková samostatnost a samostatná majetková odpovědnost

Identifikační:

1. Název
2. Sídlo
3. „Národnost“ právnické osoby

Právnícké osoby veřejného práva a stát

- § 20 odst. 2: „Právnícké osoby veřejného práva podléhají zákonům, podle nichž byly zřízeny; stanovení občanského zákoníku se použijí jen tehdy, slučuje-li se o s jejich povahou.“
- § 3029/ 2: nestanoví-li NOZ jinak, nejsou dotčena ustanovení právních předpisů z oboru práva veřejného, jakožto i ustanovení jiných právních předpisů upravujících zvláštní soukromá práva.
- § 21: „Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právníckou osobu. Jiný právní předpis stanoví, jak stát právně jedná.“
- § 22 odst. 2: PO jako osoba blízká, promítnutí judikatury do textu zákona

USTAVENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY § 122 a násl.

- zakladatelské právní jednání – min. obsahu (§ 123)
- Obecné: název, sídlo, předmět, statutární orgán a určí, kdo jsou jeho první členové (lex specialis, zejména ZOK)
 - přijetí stanov nebo uzavření jiné smlouvy (více osob) - § 125
 - zakladatelská listina (když to připustí zákon – 1 osoba - nadace, jednočlenná obchodní společnost)
 - ZOK - pravidla doplňuje, modifikuje
- Zákon (ČT, ČTK, VZP, AK ČR)
- jiný způsob stanovený jiným předpisem (§ 122)-
příspěvková organizace

JEDNÁNÍ MEZI ZALOŽENÍM A VZNIKEM § 127

- Lze jednat jménem PO; kdo jedná, je zavázán sám, více osob solidárně
- Možnost PO převzít účinky jednání do 3 měsíců po vzniku a dát to najevo zúčastněným (nutný projev vůle PO)
- Modifikovaný § 64 odst. 1 ObchZ, Čl. 8 směrnice EU 2009/101/ES

VZNIK PRÁVNICKÉ OSOBY § 126

- Pravidlem **registrační princip; vznik dnem zápisu do veřejného rejstříku**
- výjimky:
 - vznik zákonem (účinností stanovením dne pozdějšího)
 - zákonné výjimky (odborové organizace § 3025/2 – **princip evidenční**)
 - v zákonem stanovených případech i **princip koncesní**

Po vzniku PO:

- **se nelze domáhat určení, že nevznikla (ochrana práv 3 osob- § 128)**
- **lze prohlásit PO za neplatnou = vstup do likvidace (důvody v § 129)**

VEŘEJNÉ REJSTŘÍKY – NOZ, ZoVR

- **Veřejný zájem na transparentnosti PO**
- **Co se zapisuje: min. standard § 120**
- **Princip materiální i formální publicity (§ 121)**
- **ZÁKON č. 304/2013 Sb., O VEŘEJNÝCH REJSTŘÍCÍCH PRÁVNICKÝCH A FYZICKÝCH OSOB (co dříve v ObchZ a OSŘ)**
- **VEŘEJNÉ REJSTŘÍKY (v režimu ZoVR):**
 - Obchodní
 - Spolkový
 - Nadační
 - Obecně prospěšných společností
 - Ústavů
 - Společenství vlastníků jednotek

ÚČEL PRÁVNICKÉ OSOBY § 144 a násl.

- PO lze ustavit ve veřejném i soukromém zájmu (dle hlavní činnosti)
- Význam pro volbu právní formy
- u některých PO limity – podnikání atd.
- § 145 – zakázané účely

- § 146 – VEŘEJNÁ PROSPĚŠNOST

zákon o statusu veřejné prospěšnosti – zamítnut v Senátu, co dál??

ORGÁNY PRÁVNICKÉ OSOBY § 151

§ 151 odst. 1:

„Zákon stanoví, popř. zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.“

Orgány:

- statutární a jiné (nejvyšší, kontrolní...)
- jednočlenné a kolektivní (§ 152 odst. 1)
- Volené, jmenované, jinak sestavované
- „Člen orgánu“ x „člen voleného orgánu“
- i individuální orgán (předseda) – „člen voleného orgánu
- členem orgánu může být i právnická osoba § 154 (lex specialis § 46 odst. 3,4 ZOK– ochrana věřitelů)
- Dobrá víra členů orgánů se přičítá PO (§ 151 odst. 2)

Příkazní smlouva x smlouva o výkonu funkce 59 ZOK

PRO ORGÁNY SPOLEČNĚ V NOZ:

- předpoklady (způsobilost) pro výkon funkce (§ 152 a násl.)
- dispozitivní pravidla pro usnášeníschopnost a rozhodování
- další požadavky a modifikace (v NOZ, ZOK, v zákoně o VP)
- Jednání za právnickou osobu (viz dále)

PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE § 159

(loajalita, pečlivost, znalost)

- (1) Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.
- (2) Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.
- (3) Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.
- Pro obchodní společnosti a družstva modifikace tzv. pravidlem podnikatelského úsudku § 51 ZOK

JEDNÁNÍ ZA PRÁVNICKOU OSOBU § 161-166 NOZ

- Změna koncepčního uchopení – jednání „ZA“ PRÁVNICKOU OSOBU, NIKOLI „JMÉNEM“.
- Kdo zastupuje, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, pravidla pro podepisování (§ 161)

Jednání za:

- 1) Statutární orgán (§ 163) – tvoří vůli v roli zástupce (§ 436)
- 2) Členové jiných orgánů, zapisovaných do VR
- 3) Opatrovník (§165/2)
- 4) Zaměstnanci, obdobně člen nebo člen jiného orgánu nezapsaného do VR (§ 166)
- 5) Smluvní zastoupení – zmocněnec (§ 441 až 449)
 - prokurista (§ 450 až 456)

JEDNÁNÍ „ZA“ PRÁVNICKOU OSOBU

Interní omezení zástupčího oprávnění, jen bylo-li zveřejněno ve VR x § 47 ZOK (čl. 10 , Směrnice 2009/1010/ES)- ochrana práv 3 osob – ani když byla zveřejněna

Zastoupení i na základě plné moci, prokura – podnikatel zapsaný v OR, speciální u podnikatelů – § 431 (oproti § 440, § 446)

§ 167: podmínky přičitatelnosti deliktu

Právníckou osobu zavazuje :

- 1) protiprávní čin, kterého se
- 2) při plnění svých úkolů
- 3) dopustil a) člen voleného orgánu,
b) zaměstnanec nebo
c) jiný její zástupce

(Srov. současná úprava § 420/2 OZ1964: škoda způsobená těmi, které PO ke své činnosti použila – na pohled širší)

ZRUŠENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY (§ 168)

PO se zrušuje:

- Právním jednáním (dobrovolně)
- Rozhodnutím orgánu veřejné moci (soudu)
- Dosažením účelu
- z dalších důvodů stanovených zákonem (ex lege)

ZRUŠENÍ S LIKVIDACÍ (§ 186 a násl.) NEBO BEZ LIKVIDACE S PRÁVNÍM NÁSTUPCEM) – PŘEMĚNY (FÚZE, ROZDĚLENÍ), ZMĚNA PRÁVNÍ FORMY - § 174 a násl.

- Autoritativní zrušení soudem – důvody § 172, vždy lhůtu ke zjednání nápravy

ZÁNİK PRÁVNICKÉ OSOBY

- PO zapsaná do veřejného rejstříku – dnem výmazu
- PO, která nepodléhá zápisu – skončením likvidace
- LIKVIDACE – obligatorní postup pro všechny PO
- TRANSFORMACE – PŘEMĚNY V SOUVISLOSTI S NOZ A ZOK (§ 777)
- Základní pravidla pro přeměny (u jednotlivých forem v NOZ, lex specialis zákon o přeměnách obchodních společností a družstev)
- § 3045 – spolky, § 3049 – nadace a nadační fondy – ex lege

Typologie právnických osob

- Obecná charakteristika PO (§ 118-209)
- Korporace (§ 210-302)
 - Spolky
 - SVJ (§1200 a násl.)ú
 - OO, OZ (§3025)
 - obchodní korporace (ZOK)
- Fundace (§ 303 – 401)
 - Nadace (§ 306-393)
 - Nadační fondy (§ 394-401)
- Ústavy (§ 402-418)
- Důležitá přechodná ustanovení - §3041 a násl.

(historické právnické osoby – OPS, ZSPO, atd.)

FUNDACE, SPOLKY, ÚSTAVY V NOZ

Koncepční uchopení

- OBECNÁ ÚPRAVA PRÁVNICKÝCH OSOB – LEX GENERALIS
- KORPORACE § 210
- SPOLEK - §214 (zrušuje se zákon č. 83/1990 Sb.) – podrobná dispozitivní úprava
- FUNDACE - § 303 (zrušuje se zákon č. 227/1997 Sb.)
- NADACE - § 306
- NADAČNÍ FOND - § 394
- ÚSTAV § 402 – samostatný oddíl 4 – přiblížení k fundacím
- Zrušuje se zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
- 1220 SVJ
- § 3025 OO, OZ

KORPORACE

- Sdružení osob (i jednočlenné p.o. – korporace, pouze, pokud to připustí zákon)
- SPOLEK – dle DZ obecný typ korporace X § 3 odst. 1 ZOK (delegace, tedy spíše civilní korporace)
- Obecný princip „chovat se čestně a dodržovat vnitřní řád“ – zákaz zneužití členských práv, tzv. korporační loajalita
- Možnost autoritativní zrušení soudem, klesne-li počet členů pod zákonem stanovený počet
- Reflexní škoda

FUNDACE

KONCEPCE:

- Začlenění do NOZ, Oddíl 3 - Fundace – značný rozsah cca 300 paragrafů (+ obsáhlá úprava právnických osob)
- Oddělení úprava nadací a nadačních fondů
- Vyšší respekt vůli zakladatele, rozšíření účelu
- Inspirován stávajícím zákonem o nadacích a nadačních fondech ALE! mnohé jinak, liberalizace
- Rozšíření možné využitelnosti = využití nadačního potenciálu
- Funkční podobnost se svěřenským fondem

ÚSTAVY (§ 402)

- Ústav: právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky.
- Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených
- „obdobná použitelnost“ úpravy nadací

Obecně prospěšné společnosti

- Nadále se řídí dosavadními předpisy § 3050 NOZ
- Možnost transformace dnešních obecně prospěšných společností na ústav, nadaci nebo nadační fond

Přechodná ustanovení NOZ

- nová zákonná úprava osobního statusu právnických osob dopadá ode dne účinnosti nového zákona i na právní poměry dosud trvající
- občanská sdružení, nadace a nadační fondy se ex lege podřizují nové úpravě, ostatní nikoliv
- Organizační složky sdružení se stávají pobočnými spolky (§ 3045)
- nutnost přizpůsobit společenskou smlouvu či statut (§ 3041 odst. 2)
 - rozpor s kogentním pravidlem – pozbývá závaznost účinností
 - lhůta 3 roky k nápravě
 - neučiní-li to – může dojít až ke zrušení PO

Přechodná ustanovení k ZOK

- lhůta 6 měsíců ke přizpůsobení (§ 777 ZOK)
- režim práv a povinnosti společníků podle dosavadních dispositivních pravidel obchodního zákoníku
- možnost generálního opt-inu s jeho registrací v obchodním rejstříku
- Pro obchodní korporace i přechodná ustanovení k NOZ (lhůta 3 roky)

A to je vše....

Děkuji za pozornost!

email: [katerina.ronovska\(at\)law.muni.cz](mailto:katerina.ronovska@law.muni.cz)